

POMNIKI PRZYRODY I DRZEWA POMNIKOWE WYBRANYCH GMIN POWIATU WEJHEROWSKIEGO (WOJEWÓDZTWO POMORSKIE)

NATURE MONUMENTS AND MONUMENTAL TREES IN SELECTED COMMUNES OF THE WEJHEROWO COUNTY (POMORSKIE PROVINCE)

WOJCIECH ANTKOWIAK, MICHAŁ GRUCZA

W. Antkowiak, Katedra Botaniki, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wojska Polskiego 71 C, 60-625 Poznań, Poland, e-mail: wojciech.antkowiak@up.poznan.pl

ABSTRACT. The paper presents results of a survey of natural monuments and monumental trees in the Wejherowo County, Poland. During the field research it was found that there are 106 monuments of nature in the community of Gniewino, Linia, Luzino and Łęczyce. Under monument protection are as follows: 1 climber, 69 individual trees, 3 alleys, 18 groups of trees and 15 erratic boulders. The largest number of monuments of nature is located in the Łęczyce community (51 natural monuments), while the smallest monuments number is located in the area of the Linia community (3 monuments). In total, there are 65 monuments of nature in the State Forests, which constitutes as much as 61% of the total number in the studied area. Along the roads, there are 22 monuments in cemeteries and 19 on private land. Manor parks are rich in monuments of nature. There are a total of 23 monuments in them. All natural monuments should be labeled with the word “NATURE MONUMENT”, while only 72 of them are marked as such. During the research work, 7 monument trees were selected as follows: 4 specimens of the common beech *Fagus sylvatica* L., 2 specimens of Coast Douglas-fir *Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco and 1 specimen of small-leaved lime *Tilia cordata* Mill. Due to its impressive size and standing out among other trees of the same genus or species, they should be taken under monument protection.

KEY WORDS: Gniewino, Linia, Luzino, Łęczyce communes, nature protection

WSTĘP

Celem ochrony przyrody jest zachowanie, właściwe wykorzystanie i odnawianie cennych zasobów przyrodniczych, do których należą niewątpliwie pomniki przyrody. Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (OBWIESZCZENIE... 2021) definiuje pomniki przyrody jako „pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, historyczno-pamiętkowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wśród innych tworów, a w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie”. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. (ROZPORZĄDZENIE... 2017) precyzuje kryteria uznawania drzew, krzewów oraz tworów przyrody nieożywionej za pomniki przyrody. Są nimi w przypadku drzew:

1) określony obwód pnia, 2) wyróżnianie się wśród innych drzew tego samego rodzaju lub gatunku w skali kraju, województwa lub gminy, ze względu na obwód pnia, wysokość, szerokość korony, wiek, występowanie w skupiskach, w tym w alejach lub szpalerach, pokrój lub inne cechy morfologiczne, a także inne wyjątkowe walory przyrodnicze, naukowe, kulturowe, historyczne lub krajobrazowe. W przypadku głązów narzutowych kryterium jest wyróżnianie się w skali kraju, województwa lub gminy wśród innych tworów przyrody nieożywionej tego samego typu ze względu na skład petrograficzny lub inne cechy geologiczne, oraz ze względu na wielkość, inne cechy morfologiczne lub strukturalne, występowanie w skupiskach, reprezentatywność, unikatowość, a także inne wyjątkowe walory przyrodnicze, naukowe, kulturowe, historyczne, krajobrazowe lub estetyczne. Według RUCIŃSKIEGO (1998) ochrona pomników przyrody uzupełnia i promuje zachowanie

różnorodności genetycznej, dziedzictwa kulturowego i geologicznego, unikalnych cech krajobrazu oraz wzmacnia ochronę gatunkową. Ponadto, w opinii HARABINA (1996), pomniki przyrody są cenne nie tylko ze względu na swoje imponujące rozmiary i kształty wpływające na krajobraz, ale stanowią także wartościowy materiał zapewniający ciągłość istnienia dziedzictwa natury, w tym zapewnienie różnorodności biologicznej. Zdaniem OŁACZKA (1978) obecność wiekowych, okazałych drzew wraz z towarzyszącą im roślinnością dostarcza wielu informacji o potencjalnie produkcyjnym siedlisk i naturalnych tendencjach rozwojowych. To także ślad roślinności naturalnej, a sędziwy wiek drzew może świadczyć również o dobrych przystosowaniach gatunku do istniejących warunków siedliskowych.

Celem przeprowadzonych badań była chęć uaktualnienia i uzupełnienia wielu informacji na temat pomników występujących na terenie badań oraz wskazanie drzew, które zasługują na objęcie prawną ochroną pomnikową.

TEREN BADAŃ, MATERIAŁ I METODY

Inwentaryzację pomników przyrody przeprowadzono w 2020 roku na terenie czterech gmin powiatu wejherowskiego: Gniewino, Łęczyce, Luzino oraz Linia (ryc. 1).

Drzewa inwentaryzowano, dokonując pomiaru obwodu pnia lub strzały na wysokości 1,3 m, z dokładnością do 1 cm. Jeżeli drzewo było usytuowane na stoku, wówczas obwód pnia mierzono od strony stoku. Wysokość drzewa mierzono dalmierzem laserowym Nikon Forestry Pro i podawano z dokładnością do 0,1 m.

Stan zdrowotny pnia i korony określano według skali zaproponowanej przez PACYNIKA i SMÓLSKIEGO (1973):

- 1. stopień (bardzo dobry stan zdrowotny) – drzewa zupełnie zdrowe, bez żadnych suchych ubytków i obecności szkodników,
- 2. stopień (dobry) – drzewa z częściowo obumierającymi cieńszymi gałęziami w wierzchołkowych partiach korony, z obecnością szkodników roślinnych lub zwierzęcych,
- 3. stopień (średni) – drzewa, które mają w 50% obumarłą koronę i kłodę lub strzałę, drzewa zaatakowane w znacznym stopniu przez szkodniki,
- 4. stopień (zły) – drzewa posiadające w 70% obumarłą koronę i kłodę lub strzałę oraz znaczne ubytki w tkance drzewnej,
- 5. stopień (bardzo zły) – drzewa mające w ponad 70% obumarłą koronę oraz kłodę lub strzałę, z licznymi dziuplami, w których mniej niż 25% obwodu pnia przejmują funkcje przewodzące, a także drzewa martwe.

Ryc. 1. Rozmieszczenie miejscowości z pomnikami przyrody i drzewami pomnikowymi

1 – granice gminy, 2 – drogi, 3 – rzeka.

Fig. 1. The location of towns with nature monuments

1 – commune boundaries, 2 – roads, 3 – river.

Pozycję GPS pomników ustalano za pomocą nawigacji samochodowej; w przypadku alei pozycję podawano dla jej skrajnego położenia, a dla grup – pozycję jednego z drzew.

W zestawieniu podano, czy pomnik jest oznakowany tabliczką „POMNIK PRZYRODY”. Jej obecność oznaczono znakiem „+”, jej brak znakiem „–”.

W grupach liczących do pięciu drzew mierzono wszystkie drzewa. W grupach liczniejszych bądź alejach pomiarami objęto dwa drzewa o największym i najmniejszym obwodzie pnia oraz najwyższe i najniższe. Dodatkowo w przypadku alei podano dokładny skład gatunkowy i liczbę drzew, które ją tworzą.

Nazewnictwo drzew przyjęto za SENETĄ i DOLATOWSKIM (2012).

Pomiary gładów narzutowych wykonano nad powierzchnią ziemi, określając ich obwód w najszerszym miejscu oraz wysokość.

Wyniki inwentaryzacji zawarto w tabelach 1–3. Pomnikom nadano numery porządkowe, a ustanowionym przez Wojewódzką Radę Narodową lub Wojewodę Gdańskiego także numery rejestru wojewódzkiego. Zastosowano kolejność według roku ustanowienia pomnika.

Tabela 1. Drzewa objęte ochroną pomnikową w powiecie wejherowskim
Table 1. List of trees classified as monuments of nature in the Wejherowo County

Lp. No.	Przedmiot ochrony/nazwa Protected object/name	Lokalizacja; właściciel terenu Location; property owner	Rok ustanowienia Year of establishment	Wymiary Dimensions		Stan zdrowotny Health state	Tabliczka Official infor- mation board	
				obwód pnia w roku ustanowienia (m) girth at the year of establishment (m)	obwód pnia (m) girth (m)			
				height (m) wysokość (m)	pnia of stem	korony of crown	POMNIK PRZYRODY Nature monuments	
Gmina Gniewino								
1.	<i>Quercus robur</i> L.	Salino, drzewo rośnie w parku podworskim w Salinie, przy dworze; działka ewidencyjna 15/7; 54°40'38.7"N, 17°55'38.4"E; wł. prywatna	1979	4,40	5,15	4	2	-
2.	<i>Fagus sylvatica</i> L.	Wiciny, drzewo rośnie w lesie, około 70 m od brzegu jeziora Czarne, w oddziale 107b leśnictwa Brodnica; działka ewidencyjna 211; 54°39'32.1"N, 17°56'08.8"E; wł. Nadl. Choczewo	1979	5,10	6,05	3	3	-
3.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Salino, teren starego cmentarza ewangelickiego; działka ewidencyjna 13; 54°40'33.6"N, 17°55'37.7"E; wł. gmina Gniewino	1989	2,62	4,28	2	2	-
4.	<i>Carpinus betulus</i> L.	Salino, teren cmentarza rzymskokatolickiego w Salinie; działka ewidencyjna 14/1; 54°40'29.4"N, 17°55'37.1"E; wł. parafia Kostkowo	1989	3,0	3,26	2	2	-
5.	<i>Pinus sylvestris</i> L.	Nadole, las mieszany 450 metrów od skrajni lasu; działka ewidencyjna 316; 54°45'04.1"N, 18°02'24.1"E; wł. Nadl. Wejherowo	1996	3,2	3,42	2	2	+
6.	<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	Strzebieliniek, głęboki wąwóz, 300 metrów od drogi asfaltowej Rybno - Gniewino; działka ewidencyjna 224; 54°41'58.7"N, 18°04'13.8"E; wł. Nadl. Wejherowo	1996	3,36	4,03	2	2	+
7.	<i>Hedera helix</i> L.	Rybno, pobocze ulicy Lipowej, obok linii energetycznych; działka ewidencyjna 269; 54°41'47.3"N, 18°05'37.8"E; wł. Nadl. Wejherowo	1996	0,25	0,28	1	1	+
8.	<i>Quercus robur</i> L. „Władek”	park przy pałacu w Bychowie, nad Bychowską Strugą; działka ewidencyjna 131/1; 54°44'33.9"N, 17°58'30.1"E; wł. prywatna	2001	5,5	5,98	2	3	+
9.	<i>Quercus robur</i> L.	park przy pałacu w Bychowie, nad Bychowską Strugą; działka ewidencyjna 131/1; 54°44'36.0"N, 17°58'32.8"E; wł. prywatna	2001	4,29	4,44	2	2	-
10.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	park przy pałacu w Bychowie, nad Bychowską Strugą; działka ewidencyjna 131/1; 54°44'35.1"N, 17°58'32.5"E; wł. prywatna	2001	6,05	6,21	2	2	-
11.	<i>Quercus robur</i> L.	park przy pałacu w Bychowie, nad Bychowską Strugą; działka ewidencyjna 131/1; 54°44'34.1"N, 17°58'32.5"E; wł. prywatna	2001	4,43	4,72	2	2	-
12.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°42'59.6"N, 18°00'49.4"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	4,08	4,19	2	2	-
13.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°42'59.7"N, 18°00'50.2"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	3,96	4,22	3	3	-
14.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°43'00.7"N, 18°00'48.5"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	4,38	4,55	3	2	-
15.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°43'00.7"N, 18°00'51.5"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	2,94	2,86	4	3	-
16.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°43'00.6"N, 18°00'51.8"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	2,3	2,52	2	2	-
17.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°43'00.8"N, 18°00'52.2"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	3,36	3,1	3	2	-
18.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°43'00.6"N, 18°00'52.6"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	5,18	5,37	3	2	-

19.	-	<i>Acer platanoides</i> L.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°43'00.2"N, 18°00'48.8"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	1,48	1,66	10,4	2	3	-
20.	-	<i>Acer platanoides</i> L.	Gniewino, teren cmentarza przy parafii; działka ewidencyjna 368; 54°43'00.7"N, 18°00'49.0"E; wł. parafia rzymskokatolicka pw. św. Józefa Rzemieślnika	2010	1,38	1,4	7,9	3	2	-
Gmina Linia										
21.	-	<i>Picea abies</i> H. Karst.	Osiek, na lewym brzegu rzeki Łęby; działka ewidencyjna 347; 54°29'13.6"N, 17°59'06.8"E; wł. Nadl. Wejherowo	2006	2,7	2,95	26,8	2	3	-
Gmina Luzino										
22.	299	<i>Quercus robur</i> L.	Bartomino, przy ulicy ks. Twardowskiego; działka ewidencyjna 174/4; 54°32'11.1"N, 18°05'39.9"E; wł. gmina Luzino	1972	4,7	5,16	20,4	3	3	-
23.	360	<i>Quercus robur</i> L.	Tępcz, pastwisko za zabudowaniami gospodarczymi; działka ewidencyjna 147/7; 54°30'15.8"N, 18°02'10.4"E; wł. prywatna	1978	3,0	3,6	22,0	3	2	-
24.	397	<i>Quercus robur</i> L.	Kęłbowo, w oddziale 52 b leśn. Luzino; działka ewidencyjna 714; 54°35'51.0"N, 18°04'53.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	1980	7,0	5,06	28,0	4	3	+
25.	399	<i>Quercus robur</i> L.	Kęłbowo, w oddziale 52 b leśn. Luzino; działka ewidencyjna 714; 54°35'48.7"N, 18°04'54.0"E; wł. Nadl. Strzebielino	1980	4,7	5,0	27,5	2	3	+
26.	400	<i>Quercus robur</i> L.	Kęłbowo, w oddziale 52 b leśn. Luzino; działka ewidencyjna 714; 54°35'49.8"N, 18°04'54.7"E; wł. Nadl. Strzebielino	1980	4,7	5,0	28,0	5	5	+
27.	-	<i>Larix decidua</i> Mill. „Jan”	Bartomino, w oddziale 131 b leśn. Strzebielino; działka ewidencyjna 242; 54°32'56.5"N, 18°03'13.4"E; wł. Nadl. Strzebielino	2001	2,8	3,02	29,5	1	2	+
28.	-	<i>Fagus sylvatica</i> L.	Kęłbowo, w oddziale 52 d leśn. Luzino; działka ewidencyjna 714; 54°35'50.6"N, 18°04'19.7"E; wł. Nadl. Strzebielino	2001	5,7	5,8	22,0	2	5	+
29.	-	<i>Fagus sylvatica</i> L. „Kamienny buk”	Kochanowo, w oddziale 45 h leśn. Góra; działka ewidencyjna 707; 54°36'49.1"N, 18°05'38.9"E; wł. Nadl. Strzebielino	2002	3,7	3,8	16,4	2	2	+
30.	-	<i>Acer platanoides</i> L.	Kęłbowo, w oddziale 52 d leśn. Luzino; działka ewidencyjna 714; 54°35'50.0"N, 18°04'56.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	2002	3,4	4,24	23,0	3	2	+
31.	-	<i>Quercus robur</i> L. „Rozłożysty”	Kęłbowo, w oddziale 52 b leśn. Luzino; przy skrzyżowaniu ulic Chwartyńskiej, Młyńskiej i Wiejskiej; działka ewidencyjna 714; 54°35'43.9"N, 18°04'14.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	2002	4,05	5,1	22,0	2	2	+
32.	-	<i>Quercus robur</i> L. „Przydrożny”	Kęłbowo, przy ulicy Chwartyńskiej; działka ewidencyjna 221; 54°35'28.6"N, 18°04'09.6"E; wł. prywatna	2002	4,8	5,39	20,2	3	2	+
33.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Bartomino, przy ulicy Parkowej; w oddziale 156 b leśn. Bartomino; działka ewidencyjna 173; 54°53'20.2"N, 18°10'39.4"E; wł. Nadl. Strzebielino	2002	3,8	3,95	23,5	2	2	-
34.	-	<i>Fagus sylvatica</i> L.	Rzepecka, w oddziale 179 j leśn. Bartomino; działka ewidencyjna 248; 54°3'11.6.2"N, 18°02'21.4"E; wł. Nadl. Strzebielino	2007	3,8	3,98	26,0	2	2	+
Gmina Łęczyce										
35.	165	<i>Quercus robur</i> L.	Bożepole Wielkie, park przypałacowy; działka ewidencyjna 115/10; 54°34'16.7"N, 17°57'50.4"E; wł. gmina Łęczyce	1966	7,0	6,56	21,4	4	4	+
36.	223	<i>Carpinus betulus</i> L.	Godętowo, park przy dworze; działka ewidencyjna 33/5; 54°34'35.5"N, 17°52'00.7"E; wł. prywatna	1968	3,0	2,9	18,2	3	3	-
37.	224	<i>Quercus robur</i> L.	Godętowo, skrzyżowanie drogi krajowej nr 6 z ulicą Długą; działka ewidencyjna 33/5.1; 54°34'25.1"N, 17°51'58.3"E; wł. gmina Łęczyce	1968	4,65	5,31	22,4	2	2	+
38.	225	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	Godętowo, park przy dworze; działka ewidencyjna 33/5; 54°34'32.2"N, 17°52'01.2"E; wł. prywatna	1968	3,9	3,44	17,8	2	2	-
39.	227	<i>Quercus robur</i> L.	Dąbrówka Wielka; przy ulicy Spacerowej; działka ewidencyjna 79; 54°32'54.1"N, 17°51'41.0"E; wł. gmina Łęczyce	1968	4,2	4,63	20,8	4	3	+
40.	228	<i>Quercus robur</i> L.	Jeżewo, teren dawnego Zakładu Rolnego Jeżewo; działka ewidencyjna 305/33; 54°31'29.0"N, 17°55'55.7"E; wł. prywatna	1968	4,67	6,07	24,4	3	3	-
41.	256	<i>Acer platanoides</i> L.	Witków, park przy dworze; działka ewidencyjna 133/24; 54°39'36.6"N, 17°53'53.4"E; wł. prywatna	1970	6,9	Brak zgody właściciela parku na przeprowadzenie inwentaryzacji pomników. Założono, że drzewa będące pomnikami nadal rosną w parku.				
42.	369	<i>Quercus robur</i> L.	Witków, park przy dworze; działka ewidencyjna 133/24; 54°66'01.6"N, 17°89'8.1.2"E; wł. prywatna	1979	4,8					
43.	673	<i>Betula pendula</i> Roth	Chmielec; działka ewidencyjna 165/1; 54°35'07.9"N, 17°58'21.7"E; wł. prywatna	1989	2,8	2,56	14,4	3	3	-

44.	674	<i>Acer platanoides</i> L.	Chmieleniec, w oddziale 67 f leśn. Chmieleniec; działka ewidencyjna 14/1; 54°35'10.4"N, 17°58'19.9"E; wł. Nadl. Strzebielino	1989	3,28	4,08	18,2	3	3	+
45.	675	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Wysokie, w oddziale 1 j leśn. Świetlino; działka ewidencyjna 255; 54°37'38.9"N, 17°54'53.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	1989	3,6	4,71	23,0	3	2	+
46.	677	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Dzięcielec, przy kościele pw. św. Stanisława; działka ewidencyjna 152/2; 54°29'53.6"N, 17°54'35.2"E; wł. parafia pw. św. Wojciecha w Rozłazinie	1989	4,7	5,04	23,5	2	2	+
47.	680	<i>Acer platanoides</i> L.	Świetlino, teren dawnego cmentarza ewangelickiego; działka ewidencyjna 24; 54°36'24.2"N, 17°55'26.1"E; wł. gmina Łęczycze	1989	3,23	3,46	16,0	3	2	+
48.	681	<i>Quercus robur</i> L.	Nawcz; działka ewidencyjna 240; 54°30'15.7"N, 17°56'34.7"E; wł. prywatna	1989	3,68	4,01	18,0	2	2	+
49.	781	<i>Quercus robur</i> L.	Wielistowo; działka ewidencyjna 53/81; 54°34'38.5"N, 17°54'29.4"E; wł. prywatna	1991	4,87	5,4	21,4	2	2	-
50.	-	<i>Quercus robur</i> L.	oddział 117 g leśn. Strzebielino; działka ewidencyjna 668; 54°32'54.1"N, 18°04'59.9"E; wł. Nadl. Strzebielino	2000	3,5	3,8	25,0	2	2	+
51.	-	<i>Quercus robur</i> L.	oddział 172 c leśn. Tępcz, nad brzegiem Łeby, w pobliżu miejscowości Paraszyno; działka ewidencyjna 283; 54°31'45.1"N, 18°00'28.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	2000	4,1	4,23	24,3	3	3	+
52.	-	<i>Pinus sylvestris</i> L.	Łęczyn Dolny, w oddziale 1 f leśn. Świetlino; działka ewidencyjna 257; 54°39'27.9"N, 17°56'29.8"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,5	2,69	26,0	1	1	+
53.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Strzebielino, w oddziale 71 i leśn. Strzebielino; działka ewidencyjna 650; 54°33'54.2"N, 18°03'27.4"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	2,7	3,05	26,5	1	1	+
54.	-	<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	Strzebielino, w oddziale 104 b leśn. Strzebielino; działka ewidencyjna 658; 54°33'42.1"N, 18°04'06.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,05	3,46	29,5	2	2	+
55.	-	<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	Łęczycze, w oddziale 95 g leśn. Świetlino; działka ewidencyjna 530; 54°34'58.0"N, 17°49'29.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	5,21	5,36	25,6	3	3	+
56.	-	<i>Pinus sylvestris</i> L.	Karczemki, w oddziale 255 c leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 323; 54°31'09.3"N, 17°51'01.9"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	2,6	2,65	22,5	1	2	+
57.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Bożepole Wielkie, w oddziale 99 h leśn. l-ctwa Godętowo; działka ewidencyjna 607; 54°34'32.1"N, 17°56'34.9"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	5,1	5,16	22,1	3	3	+
58.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Bożepole Wielkie, w oddziale 99 h leśn. Godętowo; działka ewidencyjna 607; 54°34'29.8"N, 17°56'36.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	4,2	4,34	22,2	2	2	+
59.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Bożepole Wielkie, w oddziale 99 h leśn. Godętowo; działka ewidencyjna 607; 54°34'30.1"N, 17°56'37.7"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	4,5	3,94	20,0	3	4	+
60.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Bożepole Wielkie, w oddziale 99 h leśn. Godętowo; działka ewidencyjna 607; 54°34'30.3"N, 17°56'35.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,1	3,21	22,0	2	2	+
61.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Godętowo, w oddziale 113 d leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 113/1; 54°34'06.0"N, 17°51'52.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,45	3,62	23,0	2	3	+
62.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Godętowo, w oddziale 113 d leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 113/1; 54°34'06.0"N, 17°51'54.8"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,16	3,27	23,2	2	2	+
63.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Godętowo, w oddziale 113 d leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 113/1; 54°34'06.4"N, 17°51'56.0"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,32	3,4	23,4	2	2	+
64.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Godętowo, w oddziale 113 d leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 113/1; 54°34'06.4"N, 17°51'56.0"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,36	3,44	23,2	2	2	+
65.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Godętowo, w oddziale 113 d leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 113/1; 54°34'08.2"N, 17°51'57.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,45	3,51	25,0	2	2	+
66.	-	<i>Quercus robur</i> L.	Godętowo, w oddziale 113 d leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 113/1; 54°34'09.3"N, 17°51'57.9"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,16	3,35	24,2	2	2	+
67.	-	<i>Fagus sylvatica</i> L.	Godętowo, w oddziale 115 i leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 212; 54°33'58.2"N, 17°50'52.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	4,5	4,73	21,2	2	3	+
68.	-	<i>Fagus sylvatica</i> L.	Godętowo, w oddziale 113 d leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 113/1; 54°33'59.0"N, 17°50'52.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	4,26	4,52	23,6	3	3	+
69.	-	<i>Fagus sylvatica</i> L.	Godętowo, w oddziale 113 h leśn. Karczemki; działka ewidencyjna 113/1; 54°33'56.9"N, 17°50'55.6"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	4,16	4,32	23,8	2	3	+
70.	-	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Paraszyno, w oddziale 260 b leśn. Paraszyno; działka ewidencyjna 299; 54°31'27.5"N, 18°00'04.1"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,6	4,02	25,0	3	4	+

Tabela 2. Grupy drzew, aleje i głązy narzutowe uznane za pomniki przyrody w powiecie wejherowskim
 Table 2. List of tree clusters, avenues and erratic stones – nature monuments in the Wejherowo County

Lp. No.	Numer wedlug rejestru wojew- ódzkiego register	Przedmiot ochrony/nazwa Protected object/name	Lokalizacja; właściciel terenu Location; property owner	Rok ustanowienia Year of establishment	Wymiary Dimensions			Stan zdrowotny Health state
					obwód pnia w roku ustanowienia girth at the year of establishment (m)	obwód pnia girth (m)	wysokość height (m)	
Gmina Gniewino								
1.	96	3 drzewa <i>Quercus robur</i> L.	Rybno, drzewa rosną w centrum wsi, przy ulicy Dębowej; działka ewidencyjna 125/2; 54°41'00.1"N, 18°05'05.9"E; wł. gmina Gniewino	1955	4,50	5,24	24,6	2
2.	97	Głąz narzutowy	Opalino, głąz znajduje się w pobliżu leśnej drogi, w oddziale 208g leśnictwa Rybno; działka ewiden- cyjna 250; 54°42'25.3"N, 18°05'01.6"E; wł. Nadl. Wejherowo	1955	–	–	20,2 20,8	3 3
3.	161	2 drzewa <i>Tilia cordata</i> Mill	Nadole, drzewa rosną przy skrzyżowaniu ulic Bałtyckiej oraz Strażackiej, przy parkingu Restauracji Nadolanki; działka ewidencyjna 63/1; 54°44'41.4"N, 18°03'09.2"E; wł. gmina Gniewino	1966	3,30	4,10	16,0	3
4.	480	2 drzewa <i>Quercus robur</i> L.	Kostkowo, drzewa zlokalizowane w centrum wsi, przy skrzyżowaniu ulic Wejherowskiej i Ksiedza Galasa, naprzeciwko szkoły podstawowej; działka ewidencyjna 41; 54°40'12.6"N, 18°02'11.4"E; wł. gmina Gniewino	1983	6,30	7,49	16,2	3
5.	637	2 drzewa <i>Tilia cordata</i> Mill <i>Acer platanoides</i> L.	Salino, teren starego cmentarza ewangelickiego; działka ewidencyjna 13; 54°40'31.3"N, 17°55'38.7"E; wł. gmina Gniewino	1989	5,20	3,30	24,6	3
Gmina Linia								
6.	90	Głąz narzutowy	teren poligonu w Strzeczcu, nad brzegiem strumienia; działka ewidencyjna 320; 54°29'55.2"N, 18°00'18.1"E; wł. Nadl. Strzebielino	1955	–	–	–	–
7.	–	Głąz narzutowy	teren poligonu w Strzeczcu, nad brzegiem strumienia; działka ewidencyjna 320; 54°29'53.0"N, 18°00'27.7"E; wł. Nadl. Strzebielino	2000	–	–	–	–
Gmina Luzino								
8.	86	2 drzewa <i>Fagus sylvatica</i> L.	Tępcz, brzeg Łęby, 220 metrów od leśniczówki w Tępczu; działka ewidencyjna 251; 54°31'10.6"N, 18°00'26.8"E; wł. Nadl. Strzebielino	1955	2,30	1,90	2,2	5
9.	87	Głąz narzutowy	kolonia Rzepecka wsi Tępcz, w oddziale 175 c leśn. Barłomino; działka ewidencyjna 244; 54°31'39.8"N, 18°02'32.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	1955	2,30	2,70	8,5	5
10.	88	Głąz narzutowy	Tępcz, w oddziale 179 g leśn. Barłomino; działka ewidencyjna 248; 54°31'25.6"N, 18°01'40.8"E; wł. Nadl. Strzebielino	1955	–	–	–	–
11.	89	Głąz narzutowy „Kamień Julii”	Tępcz, w oddziale 51 a leśn. Tępcz; działka ewidencyjna 133; 54°30'17.0"N, 18°01'35.8"E; wł. prywatna	1955	–	–	–	–
12.	91	Głąz narzutowy	Tępcz, w oddziale 189 b leśn. Tępcz; działka ewidencyjna 258; 54°30'40.3"N, 18°00'21.9"E; wł. Nadl. Strzebielino	1955	–	–	–	–
13.	92	Głąz narzutowy	Tępcz, pastwisko w centrum wsi; działka ewidencyjna 125; 54°30'20.0"N, 18°02'10.8"E; wł. prywatna	1955	–	–	–	–
14.	297	2 drzewa <i>Fagus sylvatica</i> f. <i>purpurea</i> , <i>Abies alba</i> Mill	Barłomino, teren boiska przy szkole w Barłominiu; działka ewidencyjna 188/8; 54°31'56.6"N, 18°05'54.1"E; wł. gmina Luzino	1972	3,80	5,23	26,6	3
15.	401	2 drzewa <i>Tilia cordata</i> Mill	Kębłowo, w oddziale 52 b leśn. Luzino; działka ewidencyjna 714; 54°35'50.6"N, 18°04'55.2"E; wł. Nadl. Strzebielino	1980	3,55	3,61	16,0	3
16.	744	Głąz narzutowy	Tępcz, w oddziale 190 j leśn. Tępcz; działka ewidencyjna 259; 54°30'26.4"N, 18°00'20.8"E; wł. Nadl. Strzebielino	1989	–	–	–	–
17.	745	Głąz narzutowy	Tępcz, w oddziale 180 f leśn. Tępcz; działka ewidencyjna 249; 54°31'16.9"N, 18°01'22.3"E; wł. Nadl. Strzebielino	1989	–	–	–	–

18.	2 drzewa <i>Fagus sylvatica</i> L., <i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco.	Barłomino, w oddziale 156 leśn. Leobór; działka ewidencyjna 254; 54°3'13.5.4"N, 18°06'13.4"E; wł. Nadl. Strzebielino	2001	3,52 3,22	3,90 3,65	32,0 39,1	2 2
19.	Aleja złożona z 35 drzew <i>Tilia cordata</i> Mill.	Nowe Kębłowo; działka ewidencyjna 1428; 54°35'06.6"N, 18°06'39.1"E; wł. Nadl. Strzebielino	2002	1,58–3,70	1,64–3,72	22,5–29,0	3
20.	Aleja złożona z 9 drzew <i>Acer platanoides</i> L.	Rzepecka, w oddziale 179 j leśn. Barłomino; działka ewidencyjna 248; 54°3'11.4.1"N, 18°02'26.7"E; wł. Nadl. Strzebielino	2007	1,12–3,13	1,36–3,44	18,0–22,5	3
21.	Aleja złożona z 29 drzew <i>Tilia cordata</i> Mill.	Barłomino, na granicy oddziałów 126 a, c; 141 a, 142 a leśn. Barłomino; działki ewidencyjne 237, 247, 248; 54°32'09.7"N, 18°04'53.4"E; wł. Nadl. Strzebielino	2007	1,58–3,70	1,60–3,80	22,0–27,0	3
Gmina Łęczycze							
22.	Glaz narzutowy	Salino, w oddziale 88 a leśn. Salino; działka ewidencyjna 189; 54°39'58.4"N, 17°54'04.2"E; wł. Nadl. Choczewo	1970	Glaz o obwodzie 1,5,35 m i wysokości 0,9 m			
23.	6 drzew 2 x <i>Fagus sylvatica</i> L., <i>Quercus robur</i> L., <i>Larix decidua</i> Mill., <i>Picea abies</i> H. Karst., <i>Taxus baccata</i> L.	Witków, park przy dworze; działka ewidencyjna 133/24; 54°39'36.6"N, 17°53'53.4"E; wł. prywatna	1970	5,70 3,90 3,45 3,22	Brak zgody właściciela parku na przeprowadzenie inwentaryzacji pomników. Założono, że drzewa będące pomnikami nadal rosną w parku		
24.	Glaz narzutowy „Diabelski Kamień”	Kisewo, w oddziale 89 f leśn. Świetlino; działka ewidencyjna 341; 54°35'51.0"N, 17°48'39.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	1971	Glaz o obwodzie 17,9 m i wysokości 2,2 m			
25.	2 drzewa <i>Tilia cordata</i> Mill.	Paraszyno, przed dworem; działka ewidencyjna 70; 54°32'13.9"N, 18°00'34.4"E; wł. prywatna	1974	3,25 3,25	Brak zgody właściciela działki na przeprowadzenie inwentaryzacji pomników. Drzewa widoczne, wysokości 25,0 i 25,4 m (pomiar wykonano dalmierzem laserowym)		
26.	2 drzewa <i>Quercus robur</i> L.	Paraszyno; działka ewidencyjna 71; 54°32'16.3"N, 18°00'30.7"E; wł. gmina Łęczycze	1979	4,37 4,35	5,04 4,74	19,2 19,6	3 2
27.	2 drzewa <i>Tilia cordata</i> Mill., <i>Acer platanoides</i> L.	Chmielniec, park przy dworze; działka ewidencyjna 155; 54°35'08.5"N, 17°57'40.8"E; wł. prywatna	1987	3,65 2,80	4,16 3,02	26,6 21,2	3 3
28.	2 drzewa <i>Tilia cordata</i> Mill.	Dzięciolec, przy kościele pw. św. Stanisława; działka ewidencyjna 152/2; 54°29'52.5"N, 17°54'35.8"E; wł. parafia pw. św. Wojciecha w Rozłazinie	1989	4,30 3,60	4,90 3,80	15,8 22,2	3 4
29.	Glaz narzutowy	Łówcz; w oddziale 272 d leśn. Osiek; działka ewidencyjna 301; 54°30'51.8"N, 18°00'10.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	1989	Glaz o obwodzie 4,9 m i wysokości 0,8 m			
30.	Glaz narzutowy	w oddziale 166 f leśn. Barłomino; działka ewidencyjna 277; 54°53'11.1"N, 18°03'72.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	2000	Glaz o obwodzie 7,1 m i wysokości 1,7 m			
31.	Glaz narzutowy	Łówcz, w oddziale 275 c leśn. Osiek; działka ewidencyjna 306; 54°3'103.0"N, 17°59'04.0"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	Glaz o obwodzie 9,9 m i wysokości 1,6 m			
32.	3 drzewa <i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	Łęczycze, w oddziale 95 j leśn. Świetlino; działka ewidencyjna 530; 54°35'01.7"N, 17°49'38.9"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,88 3,07	4,00 3,29	20,2 20,8	3 2
33.	3 drzewa <i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	Łęczycze, w oddziale 95 j leśn. Świetlino; działka ewidencyjna 349; 54°34'56.7"N, 17°49'28.1"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,05 3,85 3,25	3,17 3,99 3,46	24,2 26,1 26,2	2 2 3
34.	5 drzew <i>Quercus robur</i> L.	Paraszynek, w oddziale 200 c leśn. Paraszynek; działka ewidencyjna 278; 54°33'16.9"N, 17°59'11.5"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,67 3,63 2,70 2,98	3,71 3,70 2,95 2,90	27,3 27,1 27,1 26,8	2 2 1 2
35.	4 drzewa <i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	Godętowo, w oddziale 110 g leśn. Godętowo; działka ewidencyjna 206; 54°34'23.9"N, 17°52'39.7"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	2,70 2,62 2,90	2,72 2,83 2,94	41,2 42,1 45,1	2 2 2
36.	4 drzewa <i>Tilia cordata</i> Mill.	Paraszyno, w oddziale 259 b leśn. Paraszyno; działka ewidencyjna 297; 54°31'27.5"N, 18°00'04.1"E; wł. Nadl. Strzebielino	2006	3,50 2,45 4,10	3,86 2,98 5,17	24,5 24,5 24,5	3 3 3

Tabela 3. Drzewa pomnikowe w powiecie wejherowskim
Table 3. List of monumental trees in the Wejherowo County

Lp. No.	Przedmiot ochrony Protected object	Lokalizacja; właściciel terenu Location; property owner	Wymiary Dimensions		Stan zdrowotny Health state	
			obwód pnia girth (m)	wysokość height (m)	pnia of stem	korony of crown
Gmina Gniewino						
1.	2 drzewa <i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	Wiciny, w oddziale 125 d leśn. Brodnica; działka ewidencyjna 218; 54°39'27.9"N, 17°56'29.8"E; wł. Nadl. Choczewo	2,67	31,0	2	2
			2,82	31,2	2	2
Gmina Luzino						
2.	2 drzewa <i>Fagus sylvatica</i> L.	Kębłowo, przy ulicy Rolniczej; działka ewidencyjna 57/10; 54°35'06.6"N, 18°05'29.8"E; wł. gmina Luzino	4,06	21,2	2	2
			3,98	25,9	2	2
Gmina Łęczyce						
3.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Paraszyno; działka ewidencyjna 35/1; 54°32'18.3"N, 18°00'31.8"E; wł. gmina Łęczyce	4,84	21,6	2	2
4.	<i>Fagus sylvatica</i> f. <i>purpurea</i>	Godętowo, park przy dworze; działka ewidencyjna 33/5; 54°34'33.0"N, 17°52'01.9"E; wł. prywatna	3,02	23,2	1	1
5.	<i>Fagus sylvatica</i> f. <i>purpurea</i>	Bożepole Małe, park przy dworze; działka ewidencyjna 67/6; 54°33'54.4"N, 17°58'54.8"E; wł. prywatna	3,46	26,0	1	1

WYNIKI BADAŃ

STAN LICZEBNY POMNIKÓW

Na badanym terenie ochroną pomnikową objęto 69 drzew w randze pomnika, 18 grup drzew, 3 aleje, 1 kwitnący bluszcz pospolity oraz 15 głązów narzutowych.

Z tych 106 zarejestrowanych pomników nie zinventaryzowano trzech z Witkowa (pomniki o numerach 255, 256, 369; gmina Łęczyce). Dwór w Witkowie wraz z parkiem, w którym ustanowiono ochronę pomnikową, znajduje się obecnie w rękach prywatnych. Ze względu na brak zgody właściciela w parku nie przeprowadzono inwentaryzacji pomników, a na potrzeby pracy założono, że drzewa będące pomnikami nadal tam rosną. Spoza posesji widać w parku liczne okazałe drzewa, w tym wiele obumarłych. Z tego samego powodu nie udało się dokonać pełnej inwentaryzacji pomnika grupowego o numerze 322 z miejscowości Paraszyno (gmina Łęczyce). Dwie lipy drobnolistne objęte ochroną rosną przy frontowym wejściu do dworu i są dobrze widoczne. Ze względu na brak możliwości wejścia na teren posesji wysokość rosnących tam drzew zmierzono dalmierzem laserowym i odnotowano ich porażenie jemiolą pospolitą *Viscum album*.

Obecny stan liczebny pomników w poszczególnych gminach jest następujący:

- Gmina Gniewino – ochroną pomnikową objęto 19 pojedynczych drzew, kwitnący okaz bluszczu pospolitego *Hedera helix*, 4 grupy drzew oraz głąz narzutowy. Ochronę tę zastosowano najwcześniej w 1955 r. Dziewięć pomników zostało ustanowionych uchwałą Rady Gminy Gniewino, natomiast 16 wcześniejszych ustanowili Wojewódzka Rada Narodowa w Gdańsku bądź Wojewoda Gdański.
- Gmina Luzino – pomnikami jest 13 pojedynczych drzew, 4 grupy drzew, 3 aleje oraz 7 głązów narzu-

towych. Pomnikową formę ochrony zastosowano najwcześniej w 1955 roku, a ostatni z pomników został ustanowiony w 2007 roku. Piętnaście pomników ustanowili Wojewódzka Rada Narodowa w Gdańsku bądź Wojewoda Gdański, a 12 Rada Gminy Luzino.

- Gmina Łęczyce – ochroną pomnikową objęto 36 pojedynczych drzew, 10 grup drzew oraz 5 głązów narzutowych. Tę formę ochrony zastosowano najwcześniej w 1966 roku, a ostatni z pomników został ustanowiony w 2007 roku. Spośród ogólnej liczby pomników 23 ustanowili Wojewódzka Rada Narodowa w Gdańsku bądź Wojewoda Gdański, a 28 zostało ustanowionych uchwałą Rady Gminy Łęczyce.
- Gmina Lina – pomnikami ustanowiono jedno drzewo w 2006 roku oraz dwa głązy narzutowe w latach 1955 i 2000. Dwa pomniki są chronione na mocy uchwały Rady Gminy Lina.

Drzewa zarejestrowanych pomników (zarówno spośród pojedynczych drzew, jak i grup oraz alei) są reprezentowane przez 15 gatunków: lipy drobnolistne *Tilia cordata* w liczbie 90, dęby szypułkowe *Quercus robur* reprezentowane przez 45 drzew, klony pospolite *Acer platanoides* w liczbie 17, buki zwyczajne *Fagus sylvatica* – 13 okazów, dęby bezszypułkowe *Quercus petraea* i daglezje zielone *Pseudotsuga menziesii* miały po siedmiu przedstawicieli, sosny pospolite *Pinus sylvestris* były trzy, graby pospolite *Carpinus betulus*, modrzewie europejskie *Larix decidua* i świerki pospolite *Picea abies* miały pod dwóch reprezentantów, a po jednym cis pospolity *Taxus baccata*, jodła pospolita *Abies alba*, brzoza brodawkowata *Betula pendula*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i olsza czarna *Alnus glutinosa*.

Pośród zarejestrowanych pomników 65 znajduje się na terenie Lasów Państwowych, a wzdłuż dróg i na cmentarzach kolejne 22 pomniki. Na gruntach prywatnych zinventaryzowano ich 19.

Ryc. 2. Dąb szypułkowy „Władek” o obwodzie 5,98 m; pomnik nr 1942, Bychów, gmina Gniewino (fot. M. Grucza)

Fig. 2. English oak “Władek” with a circumference of 5.98 m; nature monument No. 1942, Bychów, Gniewino commune (photo M. Grucza)

Ryc. 3. Jesion wyniosły z Bychowa o obwodzie 6,21 m; pomnik nr 1944, gmina Gniewino (fot. M. Grucza)

Fig. 3. European ash with a trunk circumference of 6.21 m; nature monument No. 1944, Bychowo, Gniewino commune (photo M. Grucza)

Ryc. 4. Buk pospolity z Godętowa o obwodzie 4,32 m; gmina Łęczyce (fot. M. Grucza)

Fig. 4. European beech with a trunk circumference of 4.32 m; Godętowo, Łęczyce commune (photo M. Grucza)

Ryc. 5. Dąb szypułkowy o obwodzie 5,16 m; Bożepole Wielkie, gmina Łęczyce (fot. M. Grucza)

Fig. 5. Pedunculate oak with a trunk circumference of 5.16 m; Bożepole Wielkie, Łęczyce commune (photo M. Grucza)

Ryc. 6. Dąb szypułkowy z Kęblowa o obwodzie 5,0 m; pomnik nr 399, gmina Luzino (fot. M. Grucza)

Fig. 6. Pedunculate oak with a trunk circumference of 5.0 m; nature monument No. 399, Kęblowo, Luzino commune (photo M. Grucza)

Ryc. 7. Jeden z dwóch dębów szypułkowych z Paraszyna o obwodzie 4,74 m; pomnik nr 367, gmina Łęczyce (fot. M. Grucza)

Fig. 7. One of the two pedunculate oaks from Paraszyn with a circumference of 4.74 m; nature monument No. 367, Łęczyce commune (photo M. Grucza)

Ryc. 8. Klon pospolity z Chmielénca o obwodzie 4,08 m; pomnik nr 674, gmina Łęczyce (fot. M. Grucza)

Fig. 8. Norway maple with a trunk circumference of 4.08 m; nature monument No. 674, Chmieléniec, Łęczyce commune (photo M. Grucza)

Właściwe oznakowanie tabliczką ma 68% pomników przyrody.

Na uwagę zasługują drzewa o największych obwodach pni bądź cechujące się imponującą wysokością:

- trzy dęby szypułkowe *Quercus robur* o obwodach 7,49, 6,56 i 5,98 m (tab. 1, nr 1942, gmina Gniewino, ryc. 2; nr 165, gmina Łęczyce; tab. 2, nr 480, gmina Gniewino),
  - buk zwyczajny *Fagus sylvatica* z Wicina, o obwodzie 6,05 m (tab. 1, nr 368, gmina Gniewino),
  - jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* z parku podworskiego z Bychowa, o obwodzie 6,21 m (tab. 1, nr 1944, gmina Gniewino, ryc. 3),
  - lipa drobnolistna *Tilia cordata* rosnąca na cmentarzu w Gniewinie, o obwodzie 5,37 m (tab. 1, pozycja 18, gmina Gniewino),
  - daglezia zielona *Pseudotsuga menziesii* ze Strzeblinka mająca 46 m wysokości oraz 4,03 m obwodu (tab. 1, nr 981, gmina Gniewino).
- Cennymi obiektami są także:
- buk pospolity *Fagus sylvatica* z Godętowa, którego obwód wynosi 4,32 m (tab. 1, pozycja 69, gmina Łęczyce, ryc. 4),
  - dąb szypułkowy *Quercus robur* o obwodzie 5,16 m (tab. 1, pozycja 57, Bożepole Wielkie, gmina Łęczyce, ryc. 5),
  - dąb szypułkowy *Quercus robur* z Kębłowa, o obwodzie 5,0 m (tab. 1, nr 399, gmina Luzino, ryc. 6),
  - dęby szypułkowe *Quercus robur* o obwodach 5,04 i 4,74 m z Paraszyna (tab. 2, nr 367, gmina Łęczyce, ryc. 7),

Ryc. 9. Pomnikowa lipa drobnolistna z Paraszyna, o obwodzie 4,84 m; gmina Łęczyce (fot. M. Grucza)

Fig. 9. A monumental small-leaved lime with a trunk circumference of 4.84 m; Paraszyno, Łęczyce commune (photo M. Grucza)

Ryc. 10. Dwie wielopniowe lipy drobnolistne z Kębłowa, o obwodach 3,61 i 4,70 m; pomnik nr 401, gmina Luzino (fot. M. Grucza)

Fig. 10. Two small-leaved linden with several trunks with circumferences of 3.61 and 4.70 m; nature monument No. 401, Kębłowo, Luzino commune (photo M. Grucza)

Ryc. 11. Aleja lipowa z Nowego Kębłowa; gmina Luzino (fot. M. Grucza)
Fig. 11. A Lime trees avenue; Nowe Kębłowo, Luzino commune (photo M. Grucza)

Ryc. 12. „Kamień Julii” o obwodzie 11 m; pomnik nr 89, gmina Luzino (fot. M. Grucza)
Fig. 12. “Juliet’s Stone” with a circumference of 11 m; nature monument No. 89, Luzino commune (photo M. Grucza)

Ryc. 13. „Diabelski Kamień” z Kisewa, o obwodzie 17 m; pomnik nr 275, gmina Łęczyce (fot. M. Grucza)

Fig. 13. “Devil’s Stone” from Kisewo with a circumference of 17 m; nature monument No. 275, Łęczyce commune (photo M. Grucza)

Ryc. 14. Głaz narzutowy z Rzepeckiej, o obwodzie 7,1 m; gmina Łęczyce (fot. M. Grucza)

Fig. 14. Glacial erratics from Rzepecka with a circumference of 7.1 m; Łęczyce commune (photo M. Grucza)

- klon pospolity *Acer platanoides* z Chmieleńca mający obwód 4,08 m (tab. 1, nr 674, gmina Łęczyce, ryc. 8),
- pomnikowa lipa drobnolistna *Tilia cordata* z Paraszyna, o obwodzie 4,84 m (tab. 3, pozycja 3, gmina Łęczyce, ryc. 9),
- dwie wielopniowe lipy drobnolistne *Tilia cordata* z Kębłowa o obwodach 3,61 i 4,70 m (tab. 2, nr 401, gmina Luzino, ryc. 10),
- aleja lipowa *Tilia cordata* z Nowego Kębłowa (tab. 2, pozycja 19, gmina Luzino, ryc. 11),
- głąz narzutowy „Kamień Julii” o obwodzie 11 m (tab. 2, nr 89, gmina Luzino, ryc. 12),
- „Diabelski Kamień” z Kisewa, o obwodzie 17 m (tab. 2, nr 275, gmina Łęczyce, ryc. 13),
- głąz narzutowy z Rzepeckiej, o obwodzie 7,1 m (tab. 2, pozycja 30, gmina Łęczyce, ryc. 14).

STAN ZDROWOTNY DRZEW

Stan zdrowotny drzew jest zróżnicowany. Pośród pojedynczych drzew w randze pomnika 6% ma bardzo dobrą zdrowotność pnia, a 4% korony, dobrą zdrowotność odnotowano u 52% pni i 58% koron, średnią u 33% pni i 31% koron, złą zdrowotność przypisano 7% pni i 4% koron, a najgorszą – 5. kategorię zdrowotności przyznano 2% pni i 3% koron. Zdrowotność drzew tworzących grupy bądź aleje przedstawia się następująco: pni z najlepszą zdrowotnością jest 38%, a koron 59%, średnią zdrowotność przypisano połowie pni i 34% koron, złą 7% pni i 2% koron, a 5% stanowiły drzewa martwe.

DRZEWA POMNIKOWE

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody wskazuje określony obwód pnia drzewa mierzonego na wysokości 130 cm oraz/lub inne wyróżniające jego atrybuty. Na tej podstawie z terenu badań wskazano łącznie siedem drzew pomnikowych (tab. 3): w gminie Gniewino dwie daglezie zielone *Pseudotsuga menziesii*, w gminie Luzino dwa buki zwyczajne *Fagus sylvatica*, w gminie Łęczyce także dwa buki, ale w odmianie czerwonolistnej *Fagus sylvatica*. f. *purpurea* oraz jedną lipę drobnolistną *Tilia cordata*.

Stan zdrowotny pni oraz koron wszystkich drzew jest dobry lub bardzo dobry.

DYSKUSJA WYNIKÓW

Pierwszych wzmianek o obecnych pomnikach przyrody na terenie powiatu wejherowskiego należy doszukiwać się w baśniach i legendach o czarcich kamieniach. Miejskowa ludność tłumaczyła obecność osamotnionych olbrzymich głązów narzutowych wśród lasów i pól jako rezultat działalności złych sił.

Głąz narzutowy o obwodzie 17,9 m i wysokości 2,2 m z Kisewa (tab. 2, gmina Łęczyce, nr 275) nazwany jest właśnie „Diabelskim Kamieniem”.

O głązach z okolic Tępcza informował WODZICZKO już w 1929 roku. Jeden z nich, nazwany imieniem Julii, był już wtedy uważany za przyrodniczą ciekawostkę. W tabeli 2 jest on ujęty pod numerem 89, a ochroną objęto go w 1955 roku.

Wzmianki historyczne o drzewach będących pomnikami najczęściej dotyczą tych rosnących w parkach i ogrodach przy licznych pałacach i dworach szlachty pomorskiej i pruskiej. Andrzej JANUSZ (2019) w swej książce poświęconej rodzinie Żelewskich, których losy związane były przede wszystkim z Ziemią Mirachowską, całą niegdyś rozległą parafią luzińską, szczególnie ze wsiami: Zelewo, Barłomino, Milwino i Luzino, wzmiankuje, że Eberhard von Żelewski (1847–1904), właściciel majątków w Barłominie i Paraszynie, był znany z zamiłowanie do myślistwa, w duchu epoki troszczył się o ochronę krajobrazu i przyrody na swoich włościach. Zapraszał do swojego majątku pasjonatów przyrody, by prezentować im stare lasy bukowe w Barłominie i Dolinę Łeby ciągnącą się od Porzecza do Paraszyna, wraz z egzemplarzami starych dębów rosnących w tej okolicy. Pozostałością siedziby Żelewskich jest budynek szkoły podstawowej w Barłominie, z dwoma drzewami, które rosną obok niego, pamiętającymi czasy sprzed pierwszej wojny światowej. Drzewa te zostały objęte ochroną pomnikową w 1972 roku (tab. 2, gmina Luzino, nr 297). Zbigniew KLOTZKE (2006) w monografii wsi Barłomino podaje wiele ważnych i ciekawych informacji. Według historycznych przekazów w parku przy dworze rosły: lipy, buk czerwony, klony, jodły, żywopłot z bzu o długości około 200 metrów, świerki, kasztanowiec biały, oraz graby. Po zabudowaniach majątku zniszczonych i spalonych przez żołnierzy Armii Czerwonej pozostał tylko jeden budynek gospodarczy, zaadaptowany w 1948 roku na potrzeby szkoły podstawowej. W monografii Barłomina znajduje się szkic z inwentaryzacji cmentarza rodzinnego Żelewskich, zwanego Cierpiskiem, wykonany 15.11.1984 roku przez Instytut Dziedzictwa Narodowego w Gdańsku. W 2001 roku rosnące na cmentarzu buk zwyczajny oraz daglezie zieloną uznano za pomniki przyrody (tab. 2, gmina Luzino, pozycja 18). O starym kompleksie lasów bukowych w okolicach Barłomina informowali wcześniej WODZICZKO (1929) oraz ŚRODOŃ (1937), według których pojedyncze okazy drzew miały obwód do 3,25 metra i wysokość do 30,0 metrów.

SIENICKA i KOWNAS (1968) podają zwięzłe opisy i charakterystykę dendroflory parków przypałacowych i podworskich województwa gdańskiego oraz wspominają o ciekawszych roślinach zielnych. Charakteryzują m.in. założenie dworsko-parkowe w Bożympolu Wielkim. W parku występowały licznie graby pospolite *Carpinus betulus* L., ale także, co warto podkreślić, graby japońskie *Carpinus japonica* Blume

i amerykańskie *Carpinus caroliniana* Walter. Park przecinała aleja lipowa (częściowo zachowana do chwili obecnej). Autorzy zwrócili uwagę na monumentalny, w pełni zdrowy dąb szypułkowy *Quercus robur* o obwodzie 5,5 m. Można przypuszczać, że wspomnianym dębem jest pomnik o numerze 165 (tab. 1, gmina Łęczyce). Ma on obecnie następujące parametry: 6,56 m obwodu, 21,4 m wysokości, zły stan zdrowia.

Według SIENICKIEJ i KOWNASA (1968) pałac w Godętowie był otoczony dużym parkiem, w którym dominowały gatunki rodzime. Ciekawymi okazami były lipy krymskie *Tilia 'Euchlora'* oraz czerwono-listne buki pospolite *Fagus sylvatica* f. *purpurea*. Z okazałych starych drzew wymienione są dęby o obwodach powyżej 4,0 m, olsze czarne *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. o obwodach od 3,0 do 3,8 m oraz liczne graby o obwodach powyżej 2,0 m. Można przypuszczać, że powyższa wzmianka dotyczy także ustanowionych na terenie parku pomników przyrody o numerach 223–225 (tab. 1, gmina Łęczyce).

BROWICZ i JAKUSZ (1961) oraz SIENICKA i KOWNAS (1968) charakteryzują park w Wódce (obecnie Witków) jako znacznych rozmiarów, z drzewami gatunków głównie rodzimych. Obok zabudowań pałacowych rosła okazała magnolia drzewiasta *Magnolia acuminata* L. o wysokości 16,0 m oraz 1,6 m obwodu. Ciekawostką był egzemplarz tulipanowca amerykańskiego *Liriodendron tulipifera* L. o wysokości 25,0 m oraz obwodzie 3,25 m. Oba okazy z niewiadomych przyczyn nie zostały uznane za pomniki przyrody. Ze względu na brak zgody właściciela pałacu na przeprowadzenie prac inwentaryzacyjnych nie można stwierdzić, czy w parku nadal rosną wzmiankowane taksony.

Do miejscowości z parkami podworskimi, w których rosną znacznych rozmiarów drzewa, SIENICKA i KOWNAS (1968) zaliczają także Chmieleniec, Dzieścielec, Jeżewo oraz Paraszyno. W Chmielencu, w centrum wsi, znajdował się mały park, z wieloma starymi lipami. Obecnie park jest własnością prywatną, w 1987 roku na jego terenie ustanowiono grupowy pomnik przyrody (tab. 2, gmina Łęczyce, nr 568). Tworzą go klon pospolity o obwodzie 3,02 m i wysokości 21 m oraz lipa drobnolistna o obwodzie 4,16 m i wysokości blisko 27 m. W parku zachowało się jeszcze kilka okazów starych lip. Park w Dzieścielcu zdobyły czerwono-listne buki pospolite *Fagus sylvatica* f. *purpurea*. Do dziś pozostały dwa okazy. W Jeżewie, na dziedzińcu pałacu rósł potężny dąb. W 1968 roku drzewo to, o obwodzie 4,67 m, zostało uznane za pomnik przyrody (tab. 1, gmina Łęczyce, nr 228). Obecne wymiary dębu to 6,07 m obwodu i 24,4 m wysokości. Z Paraszyna SIENICKA i KOWNAS (1968) podają dwa dęby szypułkowe rosnące przy drodze, o obwodach przekraczających 4 metry. Prawdopodobnie te właśnie drzewa objęto ochroną w 1979 roku (tab. 2., gmina Łęczyce, nr 367). Ich obecne obwody to: 4,74 i 5,04 m.

BOTULIŃSKA i KASPRZYK (2014) w krótki sposób charakteryzują miejscowości gminy Luzino.

W załączonych opisach i na fotografiach można odnaleźć aleje lipowe z Barłomina i Kębłowa oraz aleje klonów z Rzepeckiej. Przy opisie wsi Tępcz autorzy wymieniają jako atrakcję 9 głązów narzutowych. Z drzew wspomniane są dwa 150-letnie buki nad brzegiem Łeby (tab. 2, nr 86) oraz dąb szypułkowy rosnący w oddziale 172 c leśnictwa Tępcz, który został objęty ochroną w 2000 roku. Obecne wymiary dębu to: obwód 4,23 m, wysokość 24,3 m. (tab. 1, pozycja 51, gmina Łęczyce).

W ostatnich kilkudziesięciu latach liczba pomników przyrody w Polsce ma tendencję wzrostową. STROJNY (1992) podaje, że w 1925 roku było ich 600, KURZAC i KUCHARSKI (1992) stwierdzili, że w 1936 roku było 2000. Do roku 1980 wpisanych do rejestru było łącznie 11 786 pomników przyrody, natomiast w roku 1990 było ich już 17 167. Dwanaście lat później liczba pomników przyrody wzrosła dwukrotnie – do 33 094 pomników, w 2010 roku było ich 36 293, a w 2015 roku osiągnęły liczbę 36 510. W kolejnych latach odnotowano spadek ogólnej liczby pomników – w 2020 roku było ich 34 898, przy czym spadek dotyczy jedynie pojedynczych drzew. Dla przykładu, w 2010 roku było ich w rejestrze 30 059, a w 2020 roku – 27 405 (MAŁY ROCZNIK... 2021).

Według BRZEŹNIAKA (1995) najwięcej pomników w kraju, bo aż 7090, ustanowiono w latach 1980–1990. Dla porównania, w latach 1960–1970 zatwierdzono tylko 1722 pomniki. Na terenie badanych gmin pierwszych 8 pomników ustanowiono w latach 1950–1959, kolejne 7 w latach 1960–1969, 15 w następnym dziesięcioleciu, 16 w latach osiemdziesiątych XX wieku, 4 w latach dziewięćdziesiątych. Z początkiem nowego wieku powołano aż 46 pomników, a w dziesięcioleciu 2010–2020 tylko 7.

ZARZYŃSKI (2003) stwierdza, że na terenie kraju gatunkiem najliczniej reprezentowanym jako pomnik przyrody jest lipa drobnolistna w liczbie 36 112 drzew, z czego 3974 to drzewa rosnące pojedynczo, 4819 – drzewa rosnące w grupach, a 27 319 – w alejach. Licznie reprezentowanym gatunkiem w randze pomnika przyrody jest również dąb szypułkowy. Na obszarze kraju liczba pomników reprezentowanych przez dęby szypułkowe wynosi 28 194, z czego 9273 to pojedyncze drzewa, 11 030 rośnie w grupach, a 7891 – tworzy aleje. Na terenie badanych gmin powiatu wejherowskiego ochroną pomnikową objęto 80 drzew lip drobnolistnych (w tym 11 pojedynczych drzew, grupy drzew i aleje) oraz 45 dębów szypułkowych (w tym 32 pojedyncze drzewa) i są to również najliczniej reprezentowane taksony.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

1. Na badanym terenie występuje 106 pomników przyrody, najwięcej, bo aż 51 w gminie Łęczyce, najmniej na terenie gminy Linia – 3 pomniki.

2. Ochroną pomnikową objęto jedno pnącze, 69 pojedynczych drzew, 3 aleje, 18 grup drzew i 15 głązów narzutowych.
  3. Aleja w Rzepeckiej (gmina Luzino) w dniu objęcia ochroną pomnikową była liczniejsza o jedno drzewo – aleję pierwotnie tworzyło 10 drzew, pozostało ich 9. Zmianę tę należy odnotować zarówno w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody, jak i w lokalnych wykazach.
  4. Powalonymi i martwymi drzewami są: dąb szypułkowy z Kębłowa (tab. 1, nr 400, gmina Luzino), dwa buki pospolite z Tępcza (tab. 2, nr 86, gmina Luzino) i jeden z trzech dębów pomnika grupowego z Łęczyc (gmina Łęczycze). Drzewa te należy pozostawić na swoim miejscu do samoistnego rozkładu, zgodnie z Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, gdyż nie zagrażają bezpieczeństwu ludzi i mienia.
  5. Najwięcej, bo 61% pomników znajduje się na terenie Lasów Państwowych. Wzdłuż dróg i na cmentarzach zinwentaryzowano 21% pomników, a na gruntach prywatnych 18%.
  6. Zasobne w pomniki są parki podworskie – znajdują się w nich łącznie 23 pomniki (22%).
  7. Wszystkie pomniki przyrody powinny być oznakowane tabliczką z napisem „POMNIK PRZYRODY”. Stosowną informacją opatrzone 72 pomniki spośród 106.
  8. Udział pomników stanowionych przez samorząd lokalny zwiększa się rokrocznie. Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej/Wojewody Gdańskiego ustanowiono 54 pomniki, a uchwałą rady gminy 52.
  9. Ze względu na okazałe rozmiary i wyróżnianie się wśród innych drzew tego samego gatunku siedem drzew o wymiarach pomnikowych (cztery buki pospolite, dwie daglezie zielone oraz jedna lipa drobnolistna; tab. 3) powinno zostać objętych ochroną pomnikową.
- HARABIN Z. (1996): Ochrona drzew pomnikowych w Polsce. *Komunikaty Dendrologiczne* 2 (24): 5–12.
- JANUSZ A. (2019): *Żelewscy w cieniu von dem Bacha*. Wydawnictwo Instytutu Technologicznego Księży Misjonarzy, Kraków.
- KLOTZKE Z. (2006): Barłomino. Monografia wsi. Wyd. Zbigniew Klotzke, Wejherowo.
- KURZAC M., KUCHARSKI L. (1992): Pomnikowe drzewa w Polsce Środkowej. *Rocznik Dendrologiczny* 40: 61–68.
- MAŁY ROCZNIK Statystyczny Polski 2021. (2021). Red. główny D. Rozkrut. GUS, Warszawa. [file:///C:/Users/user/Downloads/maly_rocznik_statystyczny_polski_2021_31.08.2021.pdf]
- OBWIESZCZENIE Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 maja 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie przyrody. (2021). *Dz.U.* 2021, poz. 1098.
- OLACZEK R. (1978): *Funkcje parków wiejskich*. W: W. Michajłow, K. Zabierowski (red.). *Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego*. PWN, Warszawa.
- PACYNIAK C., SMÓLSKI S. (1973): Drzewa godne uznania za pomniki przyrody oraz stan dotychczasowej ochrony drzew pomnikowych w Polsce. *Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu* 67(12): 41–66.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody. (2017). *Dz.U.* 2017, poz. 2300. <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20170002300> (dostęp: 1.12.2021).
- RUCIŃSKI P. (1998): Motywy i kryteria uznawania tworów przyrody za pomniki. *Las Polski* 23: 7–10.
- SENETA W., DOLATOWSKI J. (2012): *Dendrologia*. Wyd. IV – 3 dodruk. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SIENICKA A., KOWNAS S. (1968): *Parki, zabytkowe drzewa i rezerваты województwa gdańskiego*. Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Szczecin.
- STROJNY W. (1992): Drzewa pomnikowe. *Wszeczeństwo* 93(9): 214–217.
- ŚRODOŃ A. (1937): Materiały do inwentarza zabytkowych buków w Polsce. *Ochrona Przyrody* 17: 230–252.
- USTAWA z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. (2004). *Dz.U.* 92, poz. 880.
- WODZICZKO A. (1929): *Zabytki przyrody na Pomorzu*. Wydawnictwa Instytutu Bałtyckiego, Toruń.
- ZARZYŃSKI P. (2003): Liczba pomnikowych dębów i lip w Polsce. *Rocznik Dendrologiczny* 51: 57–64.

LITERATURA

- BOTULIŃSKA Z., KASPRZYK G. (2014): Gród nad Luzińską Strugą: gmina Luzino w malarstwie i fotografii. *Bernardinum, Pelplin*.
- BROWICZ K., JAKUSZ K. (1961): Notatki dendrologiczne z Pomorza. *Rocznik Dendrologiczny* 15: 115–122.
- BRZEŹNIAK E. (1995): Rozwój sieci pomników przyrody w Polsce w ostatnim 35-leciu. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 51(3): 7–11.